

اردوغان بعد از کشتار ۷ هزار نفر در غزه گفت صهیونیست‌ها از «حسن نیت» ترکیه سوءاستفاده کرده‌اند ولی از قطع ارتباط اقتصادی آنکارا با رژیم حریفی نزد

سلطان اعتراف

سید مهدی طالبی خبرنگار گروه جهان‌شهر

رئیس‌جمهور ترکیه که به دلیل سکوت سه هفته‌ای خود در برابر جنایات صهیونیست‌ها علیه مردم غزه به انزوارفته بود بالاخره علیه تل‌آویو موضع‌گیری

اردوغان چه گفت؟

اردوغان روز گذشته (۳ آبان، ۲۵ اکتبر) در گردهمایی نمایندگان حزب عدالت و توسعه در پارلمان ترکیه برای نخستین بار از زمان شروع جنگ در ۱۵ مهر (۷ اکتبر) از جنایات صهیونیست‌ها علیه مردم غزه انتقاد کرد. این مواضع در شرایطی اتخاذ شد که رئیس‌جمهور ترکیه پیش از این در تاریخ ۱۹ مهر (۱۱ اکتبر) در هشدار ملی تل‌آویو خواسته بود همانند یک دولت و نه یک گروه رفتار کند زیرا در این صورت همانند یک گروه با آن برخورد خواهد شد. رهبر حزب عدالت و توسعه روز چهارشنبه در جمع اعضای برجسته حزبی گفت «اسرائیل به همراه غرب می‌تواند حماس را به چشم سازمانی تروریستی ببیند. غرب خیلی به شما مدیون است. اما ترکیه چیزی به شما بدهکار نیست.» او در میان تشویق شدید حاضران ادامه داد: «حماس یک سازمان تروریستی نیست، بلکه گروهی از مجاهدین است که در سرزمین خود دفاع می‌کنند.» او همچنین تأکید کرد «ما پیروای برای رفتن به اسرائیل داشتیم، اما لغو شد، نخواهیم رفت.» حاکم

چرا سخنان اردوغان مهم است؟

مواضع جدید اردوغان در بافتاری از تحولات روی داده طی سال‌های اخیر که بر مبنای «عادی‌سازی روابط کشورهای اسلامی با رژیم» تنظیم شده بود، حائز اهمیت است. برای بسیاری از کسانی که درگیری لفظی او با شیومون پریز، رئیس‌جمهور وقت رژیم در تاریخ ۱۳۷۸ (۲۹ ژانویه ۲۰۰۹) و ترک اجلاس داووس را به یاد دارند و همه چیز را با سنجه این واقعه می‌سنجند، اردوغان چیز جدیدی نگفته است. اتفاق داووس که در آن رئیس‌جمهور ترکیه، همتای صهیونیست خود را درباره کشتار مردم غزه به «دروغگویی» متهم کرد و با چشمانی اشکیان سالن را ترک کرد، شاید با فراز و نشیب‌هایی به مدت نزدیک به ۱۴ سال بر روابط آنکارا-تل‌آویو حاکم بود اما از آخرین روزهای سال ۱۴۰۰ شرایط به طور کلی تغییر کرد. از اواخر دوره ترامپ با فشار آمریکا، دولت‌های جهان اسلام در مسیر عادی‌سازی روابط با رژیم قرار گرفتند. این عادی‌سازی حتی شامل روابط ترکیه، مصر و اردن که رژیم را به رسمیت شناخته بودند نیز می‌شد، زیرا صرف این اقدام باعث بهبود کامل روابط دو جانبه با تل‌آویو نشده بود. اعضای «اتفاق ابراهیم» میان امارات و بحرین با رژیم

چرا اینگونه موضع‌گیری کرد

اردوغان طرفداران و مخالفان پرشوری در داخل ترکیه، غرب آسیا و جهان دارد که او را «کاملاً خوب» و یا «کاملاً بد» می‌دانند، بدون هیچ انعطافی. با این حال عینک تمام‌نظاره‌گران احولات جهان، سیاه یا سفید نیست. این بخش از افکار عمومی که همیشه مواضع سیاسی خود را به دلیل اظهار نظر و اقدامات سیاستمداران تغییر می‌دهند، به قشر خاکستری مشهورند و با اتفاقات به هیچان می‌آیند. اردوغان ۶۹ ساله، که برای طرفدارانش «مرشد» است، استاد جلب توجه همین دسته از مردم «خنثی» است که با مانورهای سیاسی و اظهارات پرشور به وجد آمده و به تحرک واداشته می‌شوند. او با جلب نظر مداوم این دسته که کاری بسیار دشوارتر از جلب نظر پیروان دوآتشه است، موفق شده علی‌رغم آنکه اسلام‌گرایان و

چرا فضای ضدیت با رژیم فراهم شده است؟

سکوت ۱۹ روزه اردوغان و اخراج محترمانه سران حماس از جمله اسماعیل هنیه، رئیس دفتر سیاسی این گروه در همین ایام، بی دلیل نبود و تغییر موضعش نیز دلیل خاص خود را دارد. اردوغان که از غرب در هراس بود و سفرهای پیاپی مقامات غربی به فلسطین اشغالی را مشاهده می‌کرد، از تحول همزمان دیگر غافل نشده بود؛ گردش شدید افکار عمومی به سمت فلسطین و تشدید دیدگاه‌های ضد صهیونیستی. رئیس‌جمهور ترکیه می‌دانست هر چند بایدن رئیس‌جمهور آمریکا، اولاف شولتس، صدراعظم آلمان، امانوئل مکران رئیس‌جمهور فرانسه و جورجیا ملونی نخست‌وزیر ایتالیا به عنوان رهبران عالی‌رتبه غرب به تل‌آویو می‌روند، اما در پشت سرشان جامعه‌ای یک‌دست پشتیبان صهیونیسم، ندارند؛

اقتصاد دروغ نمی‌گوید!

اردوغان در برابر دوربین‌ها مقامات صهیونیست را «دروغگو» می‌دانست و دیدار با سران تل‌آویو را متوقف کرد اما در این مدت همکاری‌های اطلاعاتی-امنیتی آنکارا و تل‌آویو به ویو در سوره ادامه داشت و حجم تجارت‌شان نیز رکورد‌های جدیدی ثبت می‌کرد. از ابتدای روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه حجم روابط اقتصادی میان دو کشور با رشدی ۲۷۵ درصدی تقریباً پنج برابر شده است. در بازه زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۱، صادرات ترکیه به رژیم شاهد رشدی ۶۱۳ درصدی بوده و صادرات صهیونیست‌ها

کرد. رجب طیب اردوغان روز گذشته در نشست‌های مهم با اعضای حزب عدالت و توسعه انتقاداتی جدی از غرب، تل‌آویو و سازمان ملل داشت و رژیم را «بیماری روانی» خطاب کرد اما همزمان حماس را «گروهی آزادبیشخ» دانست. به گزارش فارس به نقل از خبرگزاری آناتولی ترکیه، اردوغان با اعلام لغو سفرش به تل‌آویو گفت: «ما نسبت به اسرائیل حسن نیت داشتیم اما آنها از حسن نیت ما سوءاستفاده کردند.» او در توصیف

دو دهه اخیر ترکیه، خواستار پایان حملات رژیم به غزه شده و از این اقدامات به عنوان «تور» یاد کرد. اردوغان علاوه بر آن به تل‌آویو هشدار داد «شهرک‌سازی» در کرانه باختری را متوقف کند؛ موضوعی که یکی از عوامل ناکارآمدی «راه‌حل دو کشوری» برای تقسیم فلسطین میان فلسطینیان و صهیونیست‌هاست. رئیس‌جمهور ترکیه علی‌رغم هشدارهایش به صهیونیست‌ها و توصیف حماس به گروهی که به دنبال آزادسازی خاک مردمش است، از مردم فلسطین خواست تا با اتحاد برای تأمین «راه‌حل دو کشوری» عمل کنند. بر مبنای این راه‌حل کشور فلسطین در سرزمین‌های ۱۹۶۷ که شامل کرانه باختری و غزه می‌شود تشکیل شده و رژیم در سرزمین ۱۹۲۸ به موجودیت خود ادامه می‌دهد. اردوغان در کنار انتقاد از صهیونیست‌ها خواستار توقف حملات به سرزمین‌های اسرائیل نیز شد. روی دیگر سکه، سخنان اردوغان فراتر از رژیم و مردم فلسطین، با ساختارهای بین‌المللی و قدرت‌های غربی بود. اردوغان در این راستا گفت: «ما عمیقاً از

چرا اینگونه موضع‌گیری کرد

در ۲۳ مرداد ۱۳۹۹ (۱۳ اوت ۲۰۲۰) با حضور آمریکا، پروژه عادی‌سازی را وارد فاز جدی ساخت به گونه‌ای که بلافاصله دولت سدان و مراکش نیز به آن پیوستند. همان زمان، رزمه‌هایی جدی درباره کشیده شدن عربستان سعودی، اندونزی، پاکستان و حتی عراق به عادی‌سازی وجود داشت. مقامات ترکیه برای عقب‌نماندن از قافله و جلب توجه واشنگتن، خود را سوار قطار عادی‌سازی کردند. برای نخستین بار طی ۱۵ سال گذشته، رجب طیب اردوغان در ۲۸ دی ماه ۱۴۰۰ (۱۸ ژانویه ۲۰۲۲) اعلام کرد احتمال سفر اسحاق هرتزوک رئیس‌وزیر وجود دارد. این سفر ۲۹ روز بعد انجام شد و اردوغان در ۱۸ اسفند ۱۴۰۰ (۹ مارس ۲۰۲۲) از هرتزوک در آنکارا استقبال کرد. رئیس‌جمهور ترکیه هفت ماه بعد، در تاریخ ۳۰ شهریور ۱۴۰۱ (۲۱ سپتامبر ۲۰۲۲) با یاتیر لاپید، نخست‌وزیر وقت رژیم در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل دیدار کرد. اردوغان دیدار با سران دولت تل‌آویو در حاشیه این نشست را تقریباً به یک رویه تبدیل کرده و در ۲۹ شهریور ماه سال جاری (۲۶ سپتامبر ۲۰۲۲) در نیویورک با بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر فعلی

سنی‌های ترکیه تنها یک چهارم تایلک سوم رای دهندگان این کشور را تشکیل می‌دهند، بیش از نیمی از آرا را کسب کند. اردوغان با این هنرمندی به حکومتی طولانی دست یافته تا عده‌ای با علاقه و یا بیشتر به طعنه او را «سلطان» لقب دهند. رئیس‌جمهور ترکیه که مشهور به «بند بازی» و «مانورهای سهمگین برای کسب منافع و جلب نظر است»، در شرایط جنگ غزه به دلیل امیدواری به عادی‌سازی روابط با رژیم و ترس از خشم غرب قادر به موضعگیری موثری علیه تل‌آویو نبود؛ چه اینکه او دستیابی چگای ارکان غرب برای حفظ رژیم که در سفرهای پی‌درپی مقامات غربی به سرزمین‌های اشغالی هویدا بود را می‌دید. آنها زیرموشک به فلسطین اشغالی رفته و محور مقاومت و فلسطینیان را تهدید می‌کردند تا با رعب افکنی در

روند اخیر روابط میان دولتش توضیح داد: «روابط بین ترکیه و اسرائیل قابل عادی‌سازی بود اما آنکارا هیچ‌گام مقابلی را از سوی اسرائیل مشاهده نکرد.» اردوغان که تلاش می‌کرد با موضع‌گیری تند علیه صهیونیست‌ها خود را از شرایط سخت سه هفته اخیر خارج سازد، جانب احتیاط را رعایت کرده و برای متهم نشدن به یهودی‌ستیزی، میان مردم یهود و صهیونیست‌ها تفاوت قائل شده و گفت: «مردم یهود به خوبی می‌دانند که ترکیه تنها سرزمینی است

این تصویر در ماندگی که سازمان ملل در آن افتاده است ناراحت هستیم.» او با اشاره به وتوی قطعنامه آتش‌بس خاورمیانه توسط یکی از پنج عضو دائم این شورا بار دیگر درخواست خود برای تغییر این ساختار را تکرار و تأکید کرد: «اعتراض ترکیه به ساختار نا عادلانه شورای امنیت سازمان ملل متحد بار دیگر با اخبار اخیر تأیید شد.» او ادامه داد «جهان بزرگ‌تر از پنج است» که اشاره‌ای به انحصار مسائل جهانی در میان پنج عضو دائم و دارای حق وتوی شورای امنیت است. اردوغان در ادامه انتقادات خود از غرب حمایت‌های این مجموعه از صهیونیست‌ها را باعث توسعه جنایات دانست و از این حمایت‌ها که در جریان جنگ به اوج رسیده به عنوان «ریختن بنزین روی آتش» یاد کرد؛ به گفته رئیس‌جمهور ترکیه جنایت‌های غرب باعث رژیم در حمله به غزه مانند «بیماری روانی» عمل کند. او پس از انتقاد از غرب به جای این مجموعه از قدرت‌های جهانی که شامل کشورهای غیرغربی مانند روسیه

رژیم نیز دیدار کرد. پیش از این دیدار، در ۲۱ دی ماه ۱۴۰۱ (۱۱ ژانویه ۲۰۲۲) ساکیر اوژکان نوزونلار با تقدیم استوارنامه خود به عنوان سفیر جدید ترکیه در تل‌آویو به اسحاق هرتزوک، عملاً آخرین گام اردوغان برای عادی‌سازی کامل روابط با رژیم را برداشته بود. موضع‌گیری جدید اردوغان، می‌تواند تغییر دهنده مسیر عادی‌سازی باشد که از اواخر سال ۱۴۰۰ تا کنون به مدت ۲۳ ماه به طور آشکار توسط آنکارا پیگیری می‌شد. پیش از این هم گفته می‌شد که جنگ طوفان الاقصی که هم اکنون روابط آنکارا-تل‌آویو بر چالش کشیده، برای برهم زدن عادی‌سازی روابط ریاض-تل‌آویو به اجراء رآمده است. این فرضیه آقدر پررنگ بود که جو بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا نیز روز ۲۹ مهر رسماً انجام آن را «با هدف ایجاد اختلال در عادی‌سازی روابط بین تل‌آویو و ریاض» دانسته بود.

جبهه مقابل تل‌آویو، راه تنفسی برای رژیم ایجاد کنند. اردوغان با وجود هراس از غرب، نمی‌توانست در برابر افکار عمومی ترکیه و حتی بدنه بزرگ حزب عدالت و توسعه، نسبت به فلسطین بی تفاوت باشد. میزان حمایت سران این حزب از فلسطین را می‌توان از تشویق پر سر و صدای آنان از اردوغان زمانی که حماس را گروهی آزادیبخش توصیف کرد، فهمید. اردوغان بدون حمایت از فلسطین، نه فقط در میان افکار عمومی جهان اسلام و ترکیه، حتی در داخل حزبی نیز منزوی می‌شد و چاره‌ای جز انتخاب میان فلسطین و رژیم نداشت.

دلیل آغاز جنگ در ۷ اکتبر ۵۶ سال فشار اشغالگری صهیونیست‌ها توصیف کرده است. در مقابل صهیونیست‌ها با فراقکنی دیرپک سازمان ملل را به جانبداری یکجانبه از فلسطینیان متهم کرده‌اند. تهدید علنی روسیه و حالا سازمان ملل توسط تل‌آویو نه تنها باعث سکوت آنها نشده بلکه بر انرژی تل‌آویو افزوده است. مجموع این عوامل برای آنکارا آشکار کرده دیگر عامل بازدارنده‌ای در برابر انتقاد علیه صهیونیست‌ها همانند گذشته وجود ندارد. امروز اردوغان غرب را در حمایت از رژیم دوخته، کشورش را به دلیل قرار گرفتن منطقه در آستانه جنگ در معرض آسیب جدی و جامعه بین‌الملل را در انتقاد از صهیونیست‌ها در مرحله یکپارچگی می‌بیند.

در این میان کجاست؟ آنچه به بروز شکاف در افکار عمومی و طبقه سیاسی غرب دامن زده، عمق جنایات صهیونیست‌هاست. همزمان با این تحول دورنی در غرب، اقدامات غرب در راستای حفاظت از رژیم نشان می‌دهد آنها برای حفظ صهیونیست‌ها حاضر به ایجاد یک درگیری منطقه‌ای هستند. هراس از وقوع جنگ منطقه‌ای و قربانی شدن دیگر متحدان آمریکا برای حفظ رژیم، باعث شده آنها نسبت به گذشته صریح‌تر علیه غرب و صهیونیست‌ها صحبت کنند. در کنار این مسائل، چین، روسیه و سازمان‌های بین‌المللی نیز هرچه زمان به جاورتر می‌رود به حجم و شدت انتقادات خود به رژیم می‌افزایند. وزیر خارجه چین اقدامات رژیم را فراتر از دفاع عنوان می‌داند و آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل

اقلام مشتق آهن یا فولاد ۲۳۰ میلیون دلار و ماشین‌آلات و تجهیزات الکتریکی ۲۷۵ میلیون دلار، ۲۰۱ میلیون دلار پوشاک و لوازم جانبی غیر بافتنی، سیمان، خاک، سنگ، نمک، گوگرد، گچ، آهنک، ۱۷۹ میلیون دلار، جواهرات ۱۲۸ میلیون دلار، مبلمان، وسایل روشنایی، سازه‌های پیش‌ساخته ۱۲۴ میلیون دلار و سایر محصولات یک میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار. ترکیه همچنین نقشی بزرگ در ترازیت سوخت به فلسطین اشغالی دارد. آنکارا صادرات نفت با کمر به تل‌آویو را تسهیل کرده و گزارش‌هایی درباره نقش فرزند اردوغان در خرید نفت از داعش و فروش آن

